

DN Debatt. ”Varför har Sverige övergett sin politik för fred och avspänning?”

PUBLICERAD 2021-02-14

Den amerikanska krigsmakten deltar i en mängd militära övningar riktade mot Ryssland i hela det nordeuropeiska området – i Östersjöområdet och på Nordkalotten, skriver artikelförfattarna. Foto: Karl Melander

DN DEBATT 15/2.

Nio fd politiker och ambassadörer: Sverige vågar inte längre föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik utan tyr sig till USA.

Det motiveras med Rysslands aggressiva och repressiva politik. Men den nya politiken har bidragit till en ökad spänning i Nordeuropa när Sverige hamnat på konfrontationslinjen mellan USA och Ryssland.

Svensk utrikes- och säkerhetspolitik präglas numera i anmärkningsvärd hög grad av osäkerhet och oro. [Nyligen genomdrev riksdagens borgerliga](#)

partier ett riksdagsuttalande om att Sverige förbehåller sig rätten att söka medlemskap i Nato om vi skulle anse det nödvändigt – Nato-optionen. Det är egentligen en självklarhet. Sverige är ju en suverän stat. Genom att göra ett särskilt riksdagsuttalande som regeringspartierna inte stod bakom, skapades bara osäkerhet om svensk säkerhetspolitik. Regeringen å sin sida markerade att man står fast vid den svenska alliansfriheten. Bra så. Men problemet är att Sverige under senare år blivit så beroende av USA att våra anspråk på ”alliansfrihet” har ett allvarligt trovärdighetsproblem.

Under det kalla kriget kunde Sverige föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik. ”Alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig” var en säkerhetspolitisk doktrin som vi i Sverige år efter år konstaterade ”tjänade oss väl”. Sverige och Finland bildade en neutral zon i Nordeuropa som höll det kalla krigets kombattanter isär. Genom ett ”för våra förhållanden starkt försvar” kunde vi säkerställa att ingen kuppattat skulle kunna ta kontroll över svenskt territorium, och hota motståndaren därifrån.

Genom ett ”för våra förhållanden starkt försvar” kunde vi säkerställa att ingen kuppattat skulle kunna ta kontroll över svenskt territorium, och hota motståndaren därifrån.

Bägge sidor såg fördelar i detta och respekterade det. Alla berörda insåg också att om till exempel Sovjetunionen skulle försöka ta kontroll över en del av Sverige eller Finland, skulle det uppfattas som ett så allvarligt hot mot Nato att en motattack skulle bli oundviklig. Samtidigt var vi självständiga och konstruktiva röster i världspolitiken. Det gjorde att vi kunde spela viktiga roller i den europeiska avspänningspolitik i slutet av 1900-talet, som ledde till det kalla krigets slut.

Nu verkar den epoken vara över. Sverige vågar inte längre föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik utan försöker ty sig till USA så nära som möjligt. Det motiveras med Rysslands aggressiva och repressiva politik. Men är hotet från dagens Ryssland verkligen större än från det kalla krigets Sovjetunionen? Då ansågs Sovjetunionens och Warszawapaktens militära kapacitet ungefär jämbördig med Nato:s. I dag, trots rysk återupprustning, är USA:s försvarsutgifter ungefär tio gånger högre, och de europeiska Nato-ländernas sammanlagt tre gånger högre än Rysslands. Även om man tar hänsyn till den lägre kostnadsnivån i Ryssland kan man räkna med att USA/Nato:s militära kapacitet är flera gånger större än Rysslands. Och Rysslands svaga ekonomi gör att denna styrkebalans knappast kommer att ändras till Rysslands fördel under överskådlig tid.

Kreml för visserligen en offensiv politik med inslag av militär aggression för att stärka sitt inflytande inom sitt ”nära utland” och hålla västmakterna borta. Samtidigt förstår man att en militär konfrontation med Nato, som man måste räkna med vid ett angrepp på Finland eller Sverige eller de baltiska staterna, vore ödesdigert för Ryssland och inte har något som helst stöd hos rysk opinion. Rysk kontroll över svenskt, finskt eller baltiskt territorium vore helt enkelt ett så stort strategiskt bakslag för Nato, att det vore oacceptabelt oavsett Nato-medlemskap.

Sveriges nuvarande USA-anpassning innebär att vi offrat mycket av vårt utrikespolitiska oberoende och våra möjligheter att konstruktivt bidra till konfliktförebyggande och avspänning i världen. Vi ser hur USA:s påtryckningar fått Sverige att överge sin väletablerade politik mot kärnvapen och avstå från att underteckna det i FN framförhandlade Fördraget om Kärnvapenförbud, [som nu har trätt i kraft](#). Men framför allt har den nya svenska politiken bidragit till en ökad spänning i Nordeuropa genom att Sverige hamnat på konfrontationslinjen mellan USA och Ryssland, helt i strid med våra säkerhetspolitiska intressen.

Den nya svenska politiken har bidragit till en ökad spänning i Nordeuropa genom att Sverige hamnat på konfrontationslinjen mellan USA och Ryssland, helt i strid med våra säkerhetspolitiska intressen.

Den primära hotbilden för Sverige är den höga militär-politiska spänningsnivå som uppstått i Nordeuropa under de senaste 10–15 åren och som innebär risk för utlösning av en stormaktskonflikt, som i så fall skulle drabba även Sverige. Orsakerna härtill är flerfaldiga och både Ryssland och USA är medskyldiga.

Den amerikanska krigsmakten, som under det kalla kriget i stort sett var frånvarande från Östersjöområdet, är sedan tio år i hög grad närvarande med såväl örlogsfartyg som krigsflygplan. De deltar i en mängd militära övningar riktade mot Ryssland i hela det nordeuropeiska området – i Östersjöområdet och på Nordkalotten – antingen unilateralt eller tillsammans med andra Nato-stater och med deltagande även av Sverige och Finland.

Ryssland har å sin sida förstärkt sina styrkor i västra Ryssland, såväl i Kaliningrad som på Nordkalotten. Efter en lång period av förfall efter Sovjetunionens kollaps förfogar Ryssland åter över en modern krigsmakt med avancerade vapen.

Det enda verkligt allvarliga hotet mot Sveriges säkerhet är sålunda en stormaktskonflikt i Europa och i vårt närområde. Vad vi måste göra är att inrikta vår utrikespolitik och diplomati på att söka minska de rådande stormaktsspänningarna och därmed risken för en konflikt som skulle drabba oss. Det övergripande målet måste vara att, tillsammans med likasinnade stater, motverka stormakternas maktkamp, och främja ett globalt samarbete för att hantera vår tids stora utmaningar.

För en mindre nation har det ett stort värde att bedriva en trovärdig och förutsebar säkerhetspolitik. Finland, Schweiz och Österrike är goda exempel på det men knappast Sverige.

Det kräver en reviderad svensk säkerhetspolitik, som tar till vara erfarenheterna från världskrigen och det kalla kriget och som baseras på sakliga intresseanalyser. För en mindre nation har det ett stort värde att bedriva en trovärdig och förutsebar säkerhetspolitik. Finland, Schweiz och Österrike är goda exempel på det men knappast Sverige. Dagens osäkerhet hos såväl den svenska befolkningen, som hos våra grannländer och hos stormakterna om vilken politik Sverige verkligen kommer att bedriva, om vi hamnar i en kritisk säkerhetssituation, är skadlig för oss.

Ett medlemskap i Nato löser inte Sveriges säkerhetsproblem utan gör oss mer utsatta. Sverige borde, likt Finland, slå fast att vi inte tillåter att vårt territorium utnyttjas i fientligt syfte av andra stater. Vi bör inte agera så att vi ses som en del av ett potentiellt hot mot något annat land utan som en tydlig aktör för fred, avspänning och global samverkan.

Följ

TEXT

Hans Blix, fd utrikesminister (L)

Rolf Ekéus, fd ambassadör Washington och nationalitetskommissarie OSSE

Pär Granstedt, fd riksdagsledamot (C) och vice ordförande Utrikesutskottet

Birgitta Hambraeus, fd riksdagsledamot (C)

Sven Hirdman, fd statssekreterari försvarsdepartementet och ambassadör i Moskva

Carl-Magnus Hyltenius, fd nedrustningsförhandlare och ambassadör i Köpenhamn

Thage G Peterson, fd försvarsminister (S) och Riksdagens talman

Pierre Schori, fd biståndsminister (S) och FN-ambassadör

Maj Britt Theorin, fd statssekreterare nedrustningsfrågor och riksdagsledamot (S)